

Handläggare
Ann-Charlotte Backlund
Telefon: 08-508 31 560

Till
Kulturnämnden
2019-08-27

Sveriges världsarvsstrategi 2020-2030 samt Världsarvsförordningen. Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Att förklara beslutet omedelbart justerat

Robert Olsson
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet har på regeringens uppdrag utarbetat ett förslag till en världsarvsförordning och strategi för åren 2020-2030. Syftet är bland annat att tydliggöra roller samt stärka skyddet av världsarven.

Kulturförvaltningen stöder på kyrkogårdsförvaltningens uppdrag förvaltningen av världsarvet Skogskyrkogårdens värden, i både det antikvariska säkerställandet och det publika tillgängliggörandet.

Kulturförvaltningen är positiv till förslaget där framförallt de centrala myndigheternas (Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Svenska Uneskorådet) roller förtydligas vad gäller ansvar för säkerställande, kommunikation och kunskapsutveckling. Likaså föreslås att länsstyrelsernas roll att skydda världsarven mot skada blir tydligare. Förvaltningen framhåller att planeringsförutsättningarna i anslutning till världsarvet måste vara tydliggjorda och kända.

Förvaltningen tycker också att det är glädjande att strategin innehåller ett förslag till 60 % statlig medfinansiering av de

samordnare som förutsätts vara knutna till respektive världsarv vilket möjliggör en större stabilitet och långsiktighet i förvaltningen.

Bakgrund

Regeringen har gett Riksantikvarieämbetet i uppdrag att utarbeta en nationell världsarvsstrategi. Bakgrunden till uppdraget är att regeringen bedömer att det finns behov av att utveckla världsarvsarbetet i vissa delar, bl. a avseende kunskap och kompetens för att stärka skyddet av världsarven och i förhållande till antagandet av Agenda 2030, politiken för global utveckling samt förändrade krav och omständigheter som påverkar världsarven.

Regeringen anger också att syftet med uppdraget är att ytterligare tydliggöra roller, ansvar och framtida inriktning i arbetet med de svenska världsarven och världsarvskonventionen.

Ärendets beredning

Remissvaret har beretts av Stadsmuseiavdelningen inom kulturförvaltningen.

Ärendet

Sveriges världsarvsstrategi 2020-2030

En grundförutsättning i världsarvsarbetet är att världsarvens skydd och förvaltning sker utifrån respektive lands ordinarie lagstiftning. I Sverige gjordes en bedömning av världsarvskonventionens tillämpning 2002 som enligt Regeringen innebär att Sverige har en lagstiftning och organisation inom området som ger tillräckliga förutsättningar när det gäller roll- och ansvarsuppdelning i förhållande till världsarvskonventionens krav. Detta innebär också en otydlighet om vilka förväntningar som ställs på förvaltningen av världsarven i förhållande till andra natur- och kulturarv. Den nu föreslagna strategin och förordningen avser att tydliggöra olika aktörers roller och ansvar.

De övergripande strategiska målen är:

- Världsarven i Sverige är förebilder för hållbart bevarande, användande och utvecklande av natur- och kulturmiljöer
- Hållbarhetsperspektivet genomsyrar allt världsarvsarbete och världsarven visar på natur- och kulturmiljöers betydelse för en hållbar utveckling

- Sverige är aktivt i det internationella arbetet och verkar för att konventionen är ett effektivt och trovärdigt redskap inom Unesco och lyfter världsarvens betydelse för Agenda 2030.

Världsarvsförordning

Utredningen föreslår också en ny förordning för att hantera vissa av de förpliktelser som uppstått i Sverige med anledning av att Sverige åtagit sig att följa Unescos världsarvskonvention. Förordningen avser reglera:

- Beredning av förslag på nya världsarv
- Ansvar för frågor om vård av kultur- och naturarv
- Skydd av världsarven i den nationella rätten
- Ansvar att informera om världsarven, samt
- Ansvar att rapportera till Unesco om förvaltningen av de svenska världsarven

Roller och arbetssätt kring världsarvet Skogskyrkogården

Skogskyrkogården i Stockholm är ett av 15 svenska världsarv. Kyrkogårdsnämnden i Stockholms stad förvaltar formellt världsarvet.

Stadsmuseiavdelningen har sedan 2008 kyrkogårdsförvaltningens uppdrag att stå för det publika arbetet relaterat till världsarvet Skogskyrkogården. Det innebär att avdelningen driver Visitors Center på Skogskyrkogården med café och utställningsverksamhet. Avdelningen bokar och tillhandahåller också publika visningar och skolvisningar samt sköter världsarvets webbplats och marknadsföring.

Stadsmuseiavdelningen ger också löpande antikvariskt stöd till förvaltningen av världsarvet.

Stadsantikvarien ingår i världsarvets förvaltningsråd och avdelningens medarbetare ingår också i olika arbetsgrupper kring världsarvet.

Kulturförvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen välkomnar ambitionen att ta ett samlat grepp över världsarvsarbetet för att tydliggöra dess särskilda betydelse i förhållande till andra natur- och kulturarv. Kulturförvaltningen har i huvudsak granskat och kommenterat förslagets betydelse för förvaltningen och tillgängliggörandet av världsarvet Skogskyrkogården.

Utredarens förslag vad gäller tydliggörande om ansvar och roller i världsarvsarbetet på lokal, regional och nationell nivå.

För varje världsarv ska det finnas ett förvaltningsråd bestående av aktörer på lokal och regional nivå. Det ska också finnas en samordnare som bl. a samordnar lokala och regionala aktörers världsarvsarbete.

Förslaget innebär också att centrala myndigheter stöder arbetet genom att arrangera träffar och främja erfarenhetsutbyte. De bör också informera om aktuella frågor eller förändrade riktlinjer.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Eftersom Skogskyrkogården ägs och förvaltas av Stockholms stad har staden utsett förvaltningsråd och samordnare. Förutom stadens representanter ingår chefen för kulturmiljöenheten på länsstyrelsen.

Förvaltningen ser positivt på ett större stöd kring erfarenhetsutbyte mellan centrala myndigheter och världsarvsförvaltare vad gäller exempelvis pedagogik och levandegörande. Den typen av möten har hittills skett främst på initiativ av den svenska världsarvsföreningen och i regionala möten.

Utredarens förslag vad gäller förvaltning och skydd:

De riksintressebeskrivningar som finns för världsarven bör ses över så att de återspeglar världsarvens särskilt stora universella värden.

Länsstyrelserna uppmanas överväga att utnyttja PBL:s möjlighet att utse världsarvsområdena till ”särskilda granskningsområden”.

Tydliggörande av länsstyrelsernas ansvar i att förhindra potentiell skada vid förändringar i eller i anslutning till världsarven.

Utredningen lyfter också betydelsen av förebyggande insatser vad gäller brand och åverkan.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Vad gäller Skogskyrkogårdens skydd är det i första hand väsentliga siktlinjer som skulle behöva säkerställas. Under 2014 initierades utifrån synpunkter som framkommit i Periodic Report en utredning inom staden om världsarvets buffertzonen och gränsdragning med följande delutredningar:

1. Utreda legala förutsättningar och konsekvenser av skydd
2. Utreda buffertzonen och världsarvets gräns
3. Utreda konsekvenser av 1 och 2 för bostadsbyggandet.

Utredningen har inte slutredovisats och därmed inte heller lett till något beslut om utökat skydd.

Förvaltningen bedömer att utredarens förslag om att i vissa delar utöka länsstyrelsens granskning enligt PBL inte är realistiskt i planeringsprocessen. Vilka förutsättningar som gäller kring världsarvet måste finnas innan byggprojekt initieras. Om detta inte går att uppnå formellt så krävs ökade informationsinsatser kring världsarvets ”tålighet”.

Kulturförvaltningen medverkar i arbetet med systematiskt brandskyddsarbete i anslutning till Skogskyrkogården. Detta innebär också restvärdeshantering.

Utredarens förslag om kommunikation och information om världsarven och världsarvsarbetet:

Grundprincipen enligt den strategiska inriktningen är att centrala myndigheter (Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Svenska Uneskorådet) ansvarar för kommunikations- och informationsmaterial och underlag som rör världsarven, världsarvskonventionen och världsarvsarbetet generellt. Lokala och regionala aktörer (exempelvis kommuner, museer, besökscenter och naturum) ansvarar för att ta fram kommunikationsmaterial och för att förmedla om varje världsarv specifikt. Lokala och regionala aktörer förmedlar också vidare generell information som tagits fram av centrala myndigheter. Förslaget innebär också att en gemensam grafisk profil utarbetas för världsarven.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen ser positivt på ett tydliggörande av roller och ansvar vad gäller ansvaret för framförallt den övergripande kommunikationen om världsarvskonventionen och världsarven generellt. Det är viktigt för ett effektivt resursutnyttjande att dubbelarbete undviks. Stadsmuseiavdelningen förmedlar Skogskyrkogårdens värden till allmänheten och skolan genom visningar och utställningar vilket ligger väl i linje med den föreslagna ansvarsfördelningen.

Det är också positivt att kommunikationen kring de samlade världsarven blir lätt identifierbar genom en sammanhållen grafisk profil. I det lokala sammanhanget är det ofta många andra utformningshänsyn som behöver tas, varför en gemensam profil inte bör vara tvingande.

Utredarens förslag om kunskapsförsörjning – kompetensutveckling, forskning och utveckling:

Mot bakgrund av att den fria forskningen bör värnas och kunskapsförsörjningen för världsarvsarbetet bedöms som god

föreslås inte några förändringar i forskningsfinansieringen för världsarvsarbetet. Istället uppmanas forskare fortsätta bedriva forskning med anknytning till världsarvsarbetet i god samverkan med det omgivande samhället och till exempel bidra med nya kunskaper där behov av utveckling i världsarvsarbetet behövs. Ett tydligt sådant område är världsarvsarbetets bidrag till och koppling till Agenda 2030-målen. Samarbetet mellan forskning och praktik kan också med fördel öka i syfte att forskningen kommer världsarven till del i större utsträckning.

Förvaltningens synpunkter:

Genom Stockholmia – forskning och förlag finns i Skogskyrkogårdens fall en god koppling till en forskningsmiljö som rör historia och kulturhistoria. Flera böcker har också getts ut på förlaget som har bäring på begravningsplatser och begravningsväsende. Däremot så finns inte samma forskningskontakter vad gäller det gröna kulturarvet och miljön vilket är grundläggande för världsarvens bestående värde.

Utredarens förslag om finansiering:

Det finns inga generella statliga bidrag eller anslag öronmärkta för världsarv som är kulturarv. I utredningen föreslås att världsarvssamordnarna utses av länsstyrelsen och medfinansieras med medel från statsbudgeten. Förslaget gäller en medfinansiering med 60 %. Samtidigt poängteras att det är viktigt att den statliga medfinansieringen inte tas från det s.k. 7:2-anslaget, Bidrag till kulturmiljövård.

Förvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen välkomnar en medfinansiering av världsarvssamordnarna som förvaltningen förutsätter är knutna till den dagliga verksamheten på respektive världsarv. Förvaltningen förutsätter också att tillsättningen av en sådan tjänst sker i samråd med alla parter i förvaltningsrådet. En medfinansiering skulle möjliggöra resurser till samordning av utbildningsinsatser och gemensamt strategiskt arbete för att utveckla och säkerställa världsarven.

Bilagor

1. Sveriges världsarvsstrategi 2020-2030
2. Följebrev remiss Sveriges världsarvsstrategi 2020-2030, KS 2019/1200